

Galgóczi Lászlóné

Magyar nyelv kisiskolásoknak 2–4. – Magyar nyelvi gyakorló kisiskolásoknak 2–4. (H. Tóth István)

MOZAIK KIADÓ. 2006–2008.

A tudatos nyelvhasználat megalapozásáért

A szerző taneszközcsaládja a verbális kommunikációt tekinti anyanyelv-pedagógiai rendezőelvének: az olvasási készség folytonos fejlesztésére ad lehetőségeket; az íráskészség alkalmazás szintű gyakorlására készítet, erősítvén a helyesírási készség fejlődését. Dicséretes a megcélzott korosztály könyv- és könyvtárhasználati tudásának a gondozása, hiszen a szótárakban való tájékozódás is alapvető fontosságú. A fogalmazás tanítását a tanulók készségi szintjéhez igazodva kezdik ezek a taneszközök. Változatos műfajokkal (rövid elbeszélés, mese alkotása; személy és/vagy tárgy, növény bemutatása, leírás; jellemzés készítése; levél írása; riport szerkesztése stb.) szembesülhetünk.

Az illusztrációk valamennyi évfolyamon funkcionálisak, esztétikusak, igényesek. Az illusztrátor, Mester Kata és a felelős szerkesztők, Árokszállási Ildikó és Krizsán Erika körülbtekintő munkáját bizonyítja, hogy egyetlen kép

sem nyúlik bele a taneszközök szövegeibe.

A továbbiakban a zárójelben közölt betű- és számkombinációk oldalszámok (pl. t7.) vagy oldal- és feladatszámok (pl. f6/1.), amelyek a szerzőnek az adott évfolyamra írt tankönyvére (= t), munkafüzetére (= f) vonatkoznak.

A 2. évfolyam eszközeiről (Magyar nyelv kisiskolásoknak 2.; Magyar nyelvi gyakorló kisiskolásoknak 2.) szólva: elismerésre méltó, ahogyan felépíti a szerző az egyes leíró nyelvtani ismeretek életkor-specifikus átadását (t7., f8/1.). A feladatok szövegközpontúak (t17/1., f19/2.).

Sokszínű a magán- és mássalhangzók bemutatása (t12/1–3., f15/1.), elemzése (t12/4., f15/2.), felismertetése (t12/5., f15/4.), a betűrend tanítása (f17., t26/1.), az időtartam jelölése (t24/5., f21/4.). Ötletesek a magánhangzók szembenállásával foglalkozó megoldások (t29–38., f24–33.). Kiemelt szerepet kap a kiejtés szerinti és a kiejtéstől eltérő írásképpű szavak helyesírásának a gyakoroltatása (t42.). Alaposság jellemzi a szótagolás és az elválasztás megértetését, a gyakorlatban való alkalmaztatását (t16/1–2., f50/7.). A *j* hang kétféle jelölésének (*j*, *ly*) a tanításához szükséges változatosság megvalósul (t43–44., f44–47.), a gyakorlásra rendszerezett

szócsoportokat kapnak a növendékek (t44/3., f45/5.).

A gyermekek nyelvtani elemző- és helyesírási készségét edzik a szótő és a toldalékok felismerésének az alapozását megteremtő feladatok (t67., f77/1.).

A mondat modalitásának problémái közül itt a kijelentő és a kérdő mondat került az érdeklődés középpontjába a felismerés és a szerkesztés szintjén (t57–58., f64/5.). Fontos ismerniük a tanulóknak ezt a két mondatfajta, mert fontos részei a szöveg létrehozásának és befogadásának (t59/2., f64/4.).

A hétnyolc éves korú gyermekek által használt kulturált kifejezésekkel szembesülünk (t33/4., f41/5.). A mindennapi élet különböző helyzetait felidéz, személyiségfejlesztő szerepjátszást is szorgalmazza a szerző (t36/3., f67/5.).

A másodikosok tankönyvében és munkafüzetében is a sokféle stílus és szövegtípus harmonikusan illeszkedik egymáshoz (t5., t21/1., f21/4., f31/5.). Árnyalják a kisdiákok szókincsét a taneszközökben előforduló közmondások, találós kérdések, mondókák (t66/1., f21/4.). Az indukciós célzatú szépirodalmi vagy tankönyvszerzői szövegek és a tanulók munkáját irányító kérdések, feladatok is közérthetők (t64., t65/1., f57/2., f63/1.).

Ez a magyar nyelvi könyv és munkafüzet bizonyítja, hogy a fogalmazás tanítását gyermekbarát módon és eredményesen lehet megoldani már ezen az évfolyamon is (t48/3., f79/2.). A fogalmazástanítás szempontjából szintén mintaértékűek (t7/1., f33/13.) ezek a taneszközök. A sorozat e kötetei is érzékenyek a könyv- és könyvtárhasználatra nevelésben (t6., f5/3.).

A 3. évfolyamosok tankönyvében és munkafüzetében (Magyar nyelv kisiskolásoknak 3.; Magyar nyelvi gyakorló kisiskolásoknak 3.) is kifejezett cél a nyolckilenc évesek nyelvhasználatának a gazdagítása (f31/5., f40/4.), szókincsük bővítése (f31/7., f39/2.). A szerzői szövegek (t3., t56/3.), az idézett szépirodalmi szemelvények (t19., t50.) a korosztály igényes nyelvhasználatát hivatottak fejleszteni.

Dicséretes, hogy nagy számban fordulnak elő ebben a tankönyvben is Fekete Istvántól, Kányádi Sándortól, Nagy Lászlótól, Szabó Bognár Erzsébettől s más költőktől, íróktól válogatott olvasmányok. Rendszeresen közöl közmondásokat (t27/2., t83/3.), gyermekjátékokat (t25., t64.), mondókákat (t46., t50.), így árnyalva a nyolckilenc évesek szókincsét. Szövegközpontú a tankönyv, hiszen elvárja a feladatok megoldásában a magasabb szintű nyelvi és beszédbeli egység létrehozását (t10/1., t75/2.). Anyanyelv-pedagógiai és szövegnyelvészeti erőssége a munkafüzetnek a gyermekek szóbeli és írásbeli szövegalkotó képességének a sokoldalú fejlesztése (f13/1., f22/2.) a különböző témájú (f10/4., f23/3.) és szövegtípusú szemelvények (f15/5., f37/1.) feldolgoztatásával.

A harmadikosok tankönyvében a leíró magyar nyelvtan funkcionális szemlélete korszerű tanítás- és tanulásszervező tevékenységgel párosul.

Bátran él a szerző a bevezető, magyarázó szövegeiben az individualizált (t6/1., t17/2.), a kooperatív (t15/5., t37/7.) és az osztályszintű (t5/1., t33/1.) tevékenykedtetés lehetőségeivel.

A munkafüzetnek az egyik kiemelt szerepe a nyolckilenc éves korú diákok helyesírással összefüggő tudásának az erősítése (f9/5., f12/1.), továbbfejlesztése (f6/2., f19/4.).

A beszéd szintjén érvényesülő nyelvi kreativitást helyezi előtérbe a szerző, mert tudja, hogy ezen az évfolyamon minden eszközzel segítettő a fogalmazással összefüggő kompetenciák megalapozása (t22/2–3., t40/2.).

A tankönyv feladatfajtái is változatosak: a helyesejtés (t47/2., t62/3.), a beszélgetés (t41/1., t53/1.), az olvasás (t43/1., t51/1.), a szövegértés (t55/2., t59/2.), a szövegalkotás (t48/2., t49/2.), a kiegészítés (t46/2., t48/1.), a tollbamondás (t45/4., t82/1.) mellett az esztétikus írás gondozására (t45/5., t50/2.) s más nyelvhasználati tevékenységekre, például a morfológiai elemzésekre (t46/3., t64/3.) is számos lehetőséget kínál.

A helyesírási ismeretek bevéésésével (f6/3., f18/1.), felhasználásával (f7/5., f16/2.) kapcsolatos alkotói szándék egybevág a kerettanterv követelményével: a nyelvtani ismeretekhez kötődően történjék a tudatos nyelvszemlélet alakítása (f14/4., f30/3–4.). A harmadikosok munkafüzete a tradicionális írásmód alcsoportjai közül a *j* és az *ly* biztonságosabb alkalmazásáért sokféle gyakorlatot kínál (f46/1–2., f47/2.). A feladatok igencsak változatosak (f19/4., f29/2.).

A tanulást segítik a táblázatok (t40/1., t54.), a morfológiai elemzéseket bemutató példák (t34/1., t41/2.), az absztrahálást fejlesztő megoldások (t43/4–5., t44/5.).

Példáan viszi közel a szerző a nyolckilenc éveseket az ismeretszerzés írott forrásaihoz a könyv- és könyvtárhasználatra nevelés lehetőségeivel (f12/1.,

f58/1.).

A 4. évfolyam részére készített tankönyvében és munkafüzetében (Magyar nyelv kisiskolásoknak 4.; Magyar nyelvi gyakorló kisiskolásoknak 4.) széles körű nyelvtani, nyelvhasználati ismeretekkel dolgozik a szerző a kilencetíz éves korúak érdeklődési területeire fókuszálva (f5/1., f12/3.). Galgóczi Lászlóné mindig a problémafelvetést tartalmazó szépirodalmi szövegek környezetéből indul ki, erre építi fel a vizsgálódó kérdéseit, a vizuális megerősítést szolgáló nyelvtani-helyesírási képletekkel segíti a tanulást, készíti a diákokat a felvetett problémához kapcsolódó példák gyűjtésére, így következik a másodlagos, nem egyszer a harmadik bevéésés, végül a szabály.

Megfelelően alkalmazza a negyedik tankönyv és munkafüzet is a játékoság elvét (t52., f33/4–5.). A tantervben előírt, a negyedik évfolyam végén elvárható tudnivalókra helyezi a szerző a hangsúlyt: a nélkülözhetetlen szakszókészlettel a helyesírást a rendszeres szövegfeldolgoztató olvasással (f6/2–3., f34/1.) erősíti, de túllép annak az elsődleges funkcióján, mert a fogalmazással összefüggő kompetenciákat fejleszti, itt már a problémamegoldó olvasás is hangsúlyt kap (f20/6., f58/8.).

A magyarázó szövegek mellett az indukciós bázisul szolgáló poétikai szövegek elősegítik a gyerekek olvasóvá nevelését. Nemcsak indukciós feladatot látnak el (t56.), alkalmasak a gondolkodtatásra, a kifejezésmód kondicionálására is (t51/1.).

Az életkorhoz kapcsolható nyelvészeti szakmunkák alapozó szerepet kapnak ezekben a taneszközökben is (t47/5., t48/4.) a diákok könyv- és

könyvtárhasználati készségeinek az erősítésében (f18/3., f49/1.).

A szó- és írásbeli szövegképzés a domináns a negyedik kötetekben (t41/6.). Különösen az elbeszélés sokoldalú gyakoroltatására adnak feladatokat (t48/3.), miközben a riportkészítést is tanítják (t53/4.).

Nemcsak felismertetik a közmondásokat, a szólásokat, a találós kérdéseket, hanem szórejtvénnyel, illusztrációval meg is erősítik a taneszközök a diákok nélkülözhetetlen proverbiumtudását (f49/1–2., f88/3.).

A szövegfajták rövidke (f5/1., f12/3.), informatív (f14/4., f21/1.). Az illusztrációk (f15/1., f22/4.), az összefoglaló-rendszerező táblázatok, fűrtábrák, sorozatok esztétikailag élményt nyújtok (f79/1., f80/3.). Támogatják a funkcionális magyar nyelvtan nyelvhasználat-központú tanulását (f24/2., f28/4.).

Miért hasznos Galgóczi Lászlónénak ez a taneszközcsaládja?

- A funkcionális anyanyelvi alapműveltséget gondozza.
- A különböző témájú és ízlésű szövegek befogadásának a készségét erősíti.
- A szóbeli és az írásbeli közlés területén a szövegfeleségek feldolgozását értelmezéssel végezteti; a sokféle tudattartalommal bővített kreatív gondolkozást helyezi előtérbe.
- Fontos cél a helyesírás elsajátíttatása.

A szerző kötetének a felhasználtsága is igazolja, hogy korszerűek a tanítás- és tanulásszervezésben, a héttíz évesek személyiségét hozzáértőn fejlesztik.

H. Tóth, István: For the foundation of conscious language use

Az írás szerzőjéről

H. Tóth István
Károly Egyetem, Prága, Csehország
david228[kukac]freemail.hu